

Gönderim Tarihi: 2 Haziran 2021
Kabul Tarihi: 8 Haziran 2021
Yayımlanma Tarihi: 15 Haziran 2021

**Evanjelizmin Yardımsever Yüzü Kurtuluş Ordusu Hareketi
- Boyutsal Bir İnceleme -**

Yazar: Şevket Özcan

İlahiyat Yayınları, Ankara, Ağustos 2020, 397 sayfa

Şahin KIZILABDULLAH*

Ülkemizde en çok ilgi gören alanlardan biri de Dinler Tarihidir. Okuyucuların bu alana ilgisi ve alanı öğrenme isteği pek çok araştırmacı tarafından kaleme alınan eserlerle giderilmeye çalışılmaktadır. Tanıtım ve değerlendirmesini yapacağımız *Evanjelizmin Yardımsever Yüzü Kurtuluş Ordusu Hareketi –Boyutsal Bir İnceleme* isimli bu çabanın son örneklerinden birisidir. Eser, Şevket Özcan tarafından gerçekleştirilen titiz bir araştırmanın neticesi olarak 2020 yılı Ağustos ayında kitap yayımlanmıştır. Özcan’ın Dinler Tarihi alanına dair kitap bölümü, ansiklopedi maddesi, makale, çeviri vb birçok akademik çalışması bulunmaktadır. 2020 yılında basılan *Dini Tecrübeyi Anlamak: Ninian Smart ve Din Fenomenolojisi* adlı kitabı da bu çalışmalardan biridir. Yazar çalışmasında, Smart’ın dinin boyutlarına dair öne sürdüğü görüşlerini derinlemesine incelemiştir. Özcan, tanıtacağımız bu kitabında ise Smart’ın bu yöntemini pratikte bir hareket üzerinde uygulamalı olarak ele almakta, incelemekte ve değerlendirmektedir. Bu usul, tanıtımı yapılan bu eseri değerli kılan en önemli hususlardan biri olarak kabul edilebilir.

* Dr. Öğr. Üyesi, AÜ İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi ABD
e-posta: sahinkizilabdullah@gmail.com Orcid: 0000-0002-6848-0755

Atıf/ Cite as: Kızılabdullah, Şahin. “Kitap Tanıtımı- Evanjelizmin Yardımsever Yüzü Kurtuluş Ordusu Hareketi –Boyutsal Bir İnceleme-” *Dini Araştırmalar* 24/60), 235-238.

Evanjelizmin Yardımsever Yüzü Kurtuluş Ordusu Hareketi –Boyutsal Bir İnceleme- isimli çalışma, konunun amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıklarının ele alındığı bir giriş, iki ana bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Kitaptaki bölümler, Smart'ın ortaya koyduğu boyutların İçsel ve Dışsal Boyutlar şeklindeki gruplaması esas alınarak oluşturulmuştur. Bu bağlamda kitabın birinci bölümü Kurtuluş Ordusunun İçsel Boyutları, ikinci bölümü ise Kurtuluş Ordusunun Dışsal Boyutları başlığını taşımaktadır. Ninian Smart, İçsel boyutlar olarak doktrinel-felsefi, hikayesel-mitolojik ve ahlaki-yasal boyutları saymaktadır. Bunun dışında kalan tecrübi-duygusal, pratik-ritüel, sosyal-organizasyonel, materyal-sanatsal boyutları ise dışsal boyutlar olarak ele alınmaktadır. Yazar, yukarıda zikredilen başlıkların ilk üçünü birinci bölümde, kalan dördünü ise ikinci bölümde ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Böylece yazar ifade ettiği üzere belirli bir model üzerinden tipolojik fenomenoloji yaklaşımı ile Kurtuluş Ordusu Hareketini incelenmiştir.

Kurtuluş Ordusunun mitolojik-hikayesel boyutunda konu, başlangıç öncesi, ilk, klasik, orta, modern ve çağdaş dönemler şeklinde incelenmiştir. Bu çerçevede, hareketin kurucusu William Booth ve eşi Catherine Booth'un çocuklukları, aldıkları eğitim, dini tecrübeleri ve evliliklerinden başlamak suretiyle kuruluş öncesi süreç aydınlatılmıştır. Boothlar, ilk olarak Hıristiyan Misyonu (Christian Mission) adı ile oluşumlarını başlatmışlar ve William Booth'un generalliğinde oluşum, Kurtuluş Ordusu Hareketine dönüşmüştür. Hareketin teşekkül dönemi olan Viktoryan İngiltere, evanjelik hareketlerin yoğun olduğu bir zaman dilimi olarak ön plana çıkmaktadır. Yazar, bu tarihi süreci ve dönemin dini canlanma/yenilenme çabalarını net bir şekilde açıklamaktadır. Bu durum Kurtuluş Ordusunun ortaya çıkış sürecinin ve hareketi doğuran sosyal, kültürel ve dini gerekçelerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Hareket içerisindeki sosyal kanat ile evanjelik kanat arasındaki çekişmelerin, hareketin gelişim sürecinde incelenmesi, okuyucuya kuruluş aşamalarını anlama imkanı sunmaktadır.

Kurtuluş Ordusu Hareketi, sosyal yardımları ile ön plana çıkan bir hareket olarak bilinmektedir. Ancak hareket içinde Catherine gibi sosyal yardımın ötesinde, evanjelik amaçları önceleyen bir kitle bulunmaktadır. Bu kitle, sosyal faaliyetleri israf olarak görüp “bir insanın gömleğini yıkayarak onu arındıramazsınız” eleştirisi ile önceliğin evanjelik çalışmalara verilmesi gerektiğinde ısrar etmiştir. Bu tartışmalara rağmen, William Booth zamanından itibaren hareketin sosyal boyutunun katkıları ile Kurtuluş Ordusunun Amerika başta olmak üzere Avrupa ülkelerine, Avusturalya'dan Japonya'ya kadar

dünyanın birçok ülkesine yayılması süreci, kitabın ilk bölümünde ele alınmaktadır. Özellikle orta, modern ve çağdaş dönem başlıkları altında hareketin gelişiminde etkili olan şahıslar ve dönemlerinin özellikleri, yapılan faaliyetler okuyucuya tarihi süreci aşamalı şekilde sunmaktadır. Doktrinel-felsefi boyutun ele alındığı başlıkta ise hareketin kutsal kitap, tanrı ve mesih inancı ile kefarete ve kurtuluş doktrinleri açıklanmaktadır. Yine bu bölümde Kurtuluş Ordusunun ahlaki yaklaşımını ortaya koyan temel konular irdelenmektedir. Kişisel gelişimden sabır ve itaate kadar birçok unsur ile birlikte kürtajdan, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, yolsuzluk, kumar, ırkçılık, eşcinsellik, mültecilik gibi sosyal sorunlara kadar tartışılan mevzularda hareketin görüşleri ortaya konulmuştur. Bu şekilde yazar, başta da belirttiği üzere içsel boyutları detaylı şekilde okuyucuya sunmaktadır. Kitabın bölüm, başlık ve alt başlıkları sistematik bir bütünlük içinde olduğu ve okuyucuya şema sunması açısından olumlu olduğu, bununla birlikte zaman zaman fazla ayrıntıya girildiği, bazen de bir sayfada birden fazla alt başlığın bulunmasından dolayı bir karmaşa oluşturabileceği şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

Bir dinin sosyal-organizasyonel ve materyal-sanatsal yönleri onun görünürlüğü noktasında öne çıkan dışsal boyutlarıdır. Yazar din bilimcilerin, dinin tecrübi boyutuna dair açıklamaları üzerinden konunun genel çerçevesini özetlemektedir. Akabinde ise Kurtuluş ordusu açısından tecrübi boyutun temelini oluşturan William'ın vizyonlarını değerlendirmektedir. Nitekim bu vizyonlar, hareket mensuplarının motivasyonunda önemli bir yere sahip olarak değerlendirilmektedir. Dinin pratik-ritüel boyutu açısından Kurtuluş Ordusu'nu ele alırken yazar, özellikle Catherine ve Railton'un görüşleri üzerinden sakramentler konusunu izah etmektedir. Özet olarak, Kurtuluş Ordusu'nun geleksel sakramental pratikleri reddettiği, ancak vaftiz ve evharistyanın içsel gerçeklerini önemseydiği dile getirilmektedir. Pratik boyutu ortaya koymak adına geçiş ritüelleri ve düzenli ritüeller ayrı ayrı ele alınmıştır. Bu ayrıntılı açıklamalar ile Kurtuluş Ordusu'nun pratik ritüel boyutu anlaşılır hale gelmektedir. Bu anlayışın oluşmasında Kuveykirların dolaylı etkisine de değinen yazar, William'ın faydacı anlayışının sakramentlere yaklaşımda belirleyici olduğuna dikkat çekmektedir.

Kurtuluş ordusu, askeri sistem üzere organize olmuş bir hareket görünümü arz etmektedir. Nitekim yazar, öncelikle hareketin kilise anlayışını ele almakta, akabinde ise organizasyonel yapısını incelemektedir. Kurtuluş Ordusu, kiliseyi genel Hıristiyan yaklaşımına benzer şekilde "İsa-Mesih'in Bedeni", "Tanrının Ulusu" ve "Cemaat Olarak Kilise" anlayışı çerçevesinde

açıklamaktadır. Nitekim yazar, Kurtuluş Ordusu'nun kiliseyi, inananların bir parçası olduğu, başının ise İsa olduğu bir manevi yapı olarak kabul ettiklerine dikkat çekmektedir. Verilen tablolar marifetiyle, hareket içindeki hiyerarşik yapı gözler önüne serilmektedir. Aynı zamanda Kurtuluş ordusu hareketinin sosyal organizasyonlara yönelik faaliyetleri de bu bölümde değerlendirilmektedir. Son olarak ise sanatsal açıdan Kurtuluş ordusu ele alınmakta ve sanatın önemli bir kolu olan müzik ile ilişkisi irdelenmektedir. Sembollerle ve basın-yayın organları ile Kurtuluş ordusunun ilişkisi de ayrıca değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak çalışmanın Ninian Smart'ın yöntemini bir hareket üzerinden görmek isteyen okuyucular için faydalı bir eser olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu çalışma, özellikle akademik araştırma hayatının başında olan ve Dinler Tarihi, Din Sosyolojisi, Din Fenomenolojisi, Din Psikolojisi, Din Antropolojisi gibi bilimsel alanlarda lisansüstü çalışma yapan yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin örnek alabileceği ve bu alanlara ilgi duyan tüm okuyucu ve akademisyenlerin yararlanabileceği bir eserdir.